

Ž

žaba - Baleka: v starovekom Egypte symbol vzniku a obnovy života, symbol plodnosti a atribút bohyně Heket, darkyne a ochrankyne života, tiež zobrazovanej so hlavou žaby; žaba bola posvätná a jej symbolické významy boli odvodené od jej plodnosti: tvar nespočetného množstva žabích vajčiek odkazoval na guľu, v ktorej bol videný symbol svetového vajca; význam znovuzrodenia bol založený na presvedčení, že žaba sa na jar vždy znovu rodí z životodarného bahna Nílu; v kresťanskom prehodení sa žaba stala symbolom hriechu, svetskosti, svetských vecí a záujmu o ne, bola vzťahovaná k diablu (v odkaze na príbuznosť prostredia s hadom) a druhotne bola symbolom heretikov, ktorí obrazne zotrávajú v bahne nesprávnej cesty, najnižšej zmyslovosti, a plano „kvákajú“; v kladnom význame je však suchozemská žaba, ktorá znáša aj veľké slnečné horúčavy, symbolom pevnej viery vyznávanej za ťažkých podmienok, zatiaľ čo vodná žaba je naopak symbolom nestálosti, lebo slnečným lúčom vzdoruje iba málo; pre význam znovuzrodenia sa spája symbol žaby so symbolikou svetelného kultu, motív žaby zdobil napríklad koptské lampičky (4.st.) na znamenie znovuzrodenia a večného života; tvar žabieho tela mali veľmi často i egyptské amulety

Biedermann: v Egypte pre svoju rozmnožovaciu schopnosť a pravdepodobne viditeľnú premenu z vajčka na žubrienku a z nej dospelého živočícha symbolom vznikajúceho a stále obnovujúceho sa života; prabohov zrodených z bahna zobrazovali neraz so žabou hlavou (Heket); v starej Číne prevládal názor, že žabie vajčka padajú z nebies spolu s rosou, preto žabu volali metaforicky nebeské kura, pričom asi bola rozhodujúca mýtická súvislosť s Lunou; v európskej antike je známa premena nežičlivých lýkijských sedliakov na žaby, lebo nedopriali smädnej bohyni, aby sa napila z čistého prameňa; o dôležitom mieste žaby v ľudovom čarodejníctve (pozri mágia) Plínius píše, že ak by záležalo na mágoch, bola by žaba dôležitejšia ako zákony; tak vraj ak sa položí spiacej žene na srdce žabí jazyk, odpovie pravdivo na každú otázku; v kresťanstve sú žaby predovšetkým symbolom egyptskej pliagy (pozri desať rán egyptských) a ich negatívny význam sa opakuje v Apokalypse 16,13 (pozri apokalyptické motívy); pre ich hlučné kvákanie cirkevní otcovia pokladali žaby za symbol diabla alebo kacírskych kazateľov; starší pozitívny význam žaby v koptskom Egypte však spôsobil, že žabu na svietnikoch znázorňovali ako symbol zmŕtvychvstania; v hĺbkovej psychológii pre svoje fázy vývoja žaba symbolizuje nižší stupeň duševnej premeny; preto sa žaba v rozprávkach môže premeniť na princa, z tvora opovrhovaného na uctievaného; v žabe sa zvyrazňuje viac to živé, v ropuche to ťaživé; žaba je v symbolike žensko-materinský typ; v hĺbkovej psychológii Freuda naopak žaba, ktorá sa šmykľavo usiluje dostať do lôžka princeznej, zjavne symbolizuje mužský pohlavný orgán, ktorý sa môže premeniť na človeka pri vzájomnej náklonnosti; pozri ropucha

-v oceánskych kultúrach popri hadovi je aj žaba symbolom plodnosti (predstavuje vulvu); žaba predstavuje predka, od ktorého prírodné oceánske národy odvodzujú svoj pôvod. nazývajú sami seba deti žaby; od tohto základného významu sú odvodené v oceánskej kultúre ďalšie významy žaby, ktoré súvisia s plodnosťou: napr. žaba je symbolom zúrodňujúceho dažďa

-Číňania verili, že žaba chráni ľudí pred nebezpečenstvom a nešťastím

- súvislosti s heslom vodník: najviac sa asi vodník podobá veľkej žabe; má zelenú kožu, blany medzi prstami, široké ústa a vypučené oči; tiež jeho hlas býva škrekľavý; je možné, že nočný škrekot žiab bol jedným z predobrazov povestí o vodníkovi hrajúcim na husle na vrbe rybníka

-podľa stredovekých bestiárov sú žaby malé vodné tvory; verilo sa, že tie, ktoré obývajú zem, zomrú, ledva začne pršať

pozri Heket; pozri Nun, diabol, ropucha, Velinas; v gotickej architektúre: krab; bahno; Zjavenie Jána: Falošný prorok

Žaba (ilustrácia zo stredovekého bestiára)

A. Bosschaert Ml.: Mŕtva žaba s muchami (1630)

P. Porpora: Plazy (17.st.)

P. Porpora: Huby, had, žaba a jašterica (2.pol. 17.st.)

Neznámy maliar: Žabí súd (1730-1750)

Bramantino: Madonna delle Torri (1520)

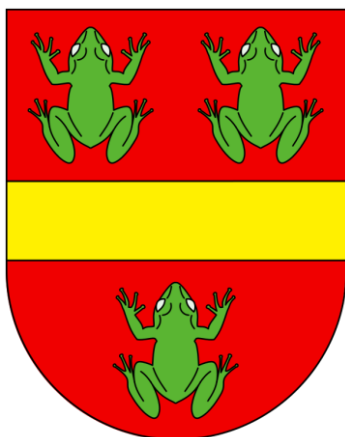
J. R. Schellenberg: Kúsok lúky (prírodovedná ilustrácia, 1795-1796)

G. Doré: Zajac a žaby (1868)

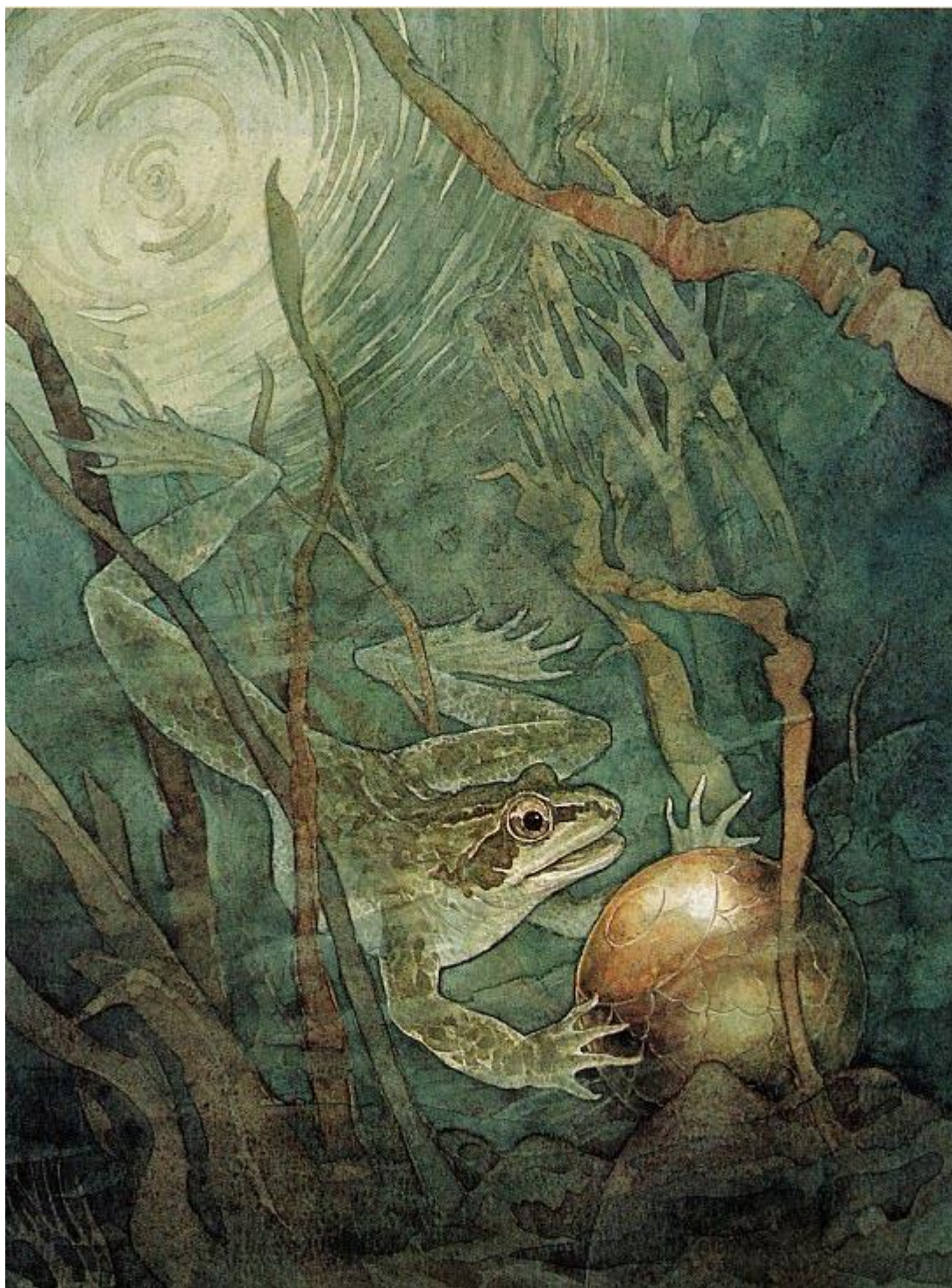
U. Kuniyoshi: Tenjiku Tokubei obkročmo na chrbte obrovskej žaby (19.st.)

Tradičný znak satana v odkaze na Apokalypsu (Vylatie šiestej čaše, 16,13-14)

A. Holzer: Žaba v Astnerskom machu (akryl, 2005)

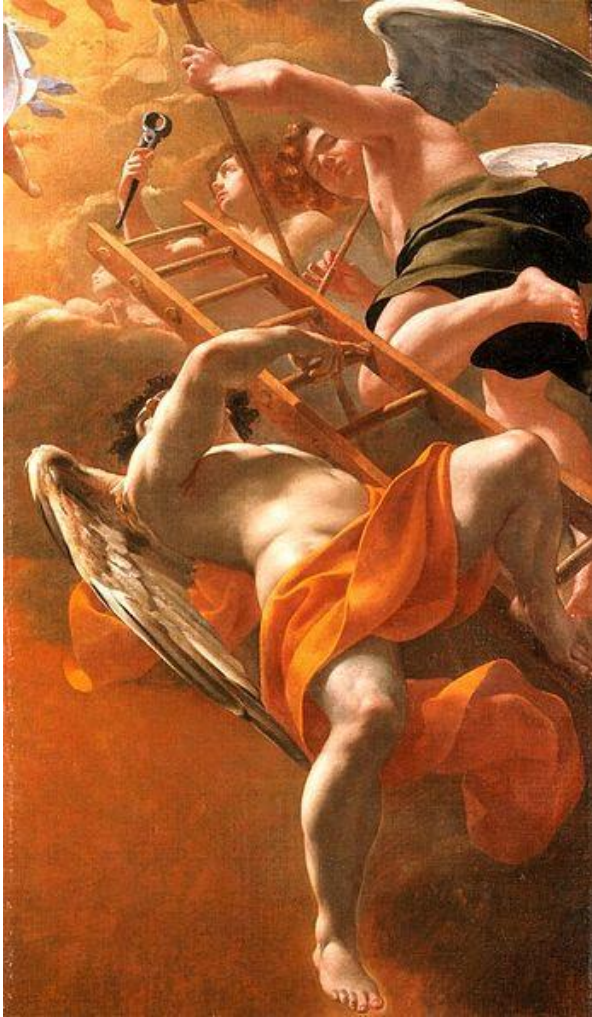

Autor neuvedený: Ilustrácia k rozprávke Žabí princ

žabia perspektíva - tal. *sotto in su*; typ *lineárnej perspektívy* s extrémne nízko položeným *horizontom* pohľadu; používaná aj pri zobrazovaní veľmi vysokých budov; porovnaj *perspektíva vtáčia*; pozri *trompe l'oeil*; R. P. Bonington

G. Romano: Nebeská klenba (trompe l'oeil, detail fresky v Palazzo del Tè, Mantova, 1526-1528)

S. Vouet: Anjeli s nástrojmi utrpenia (detail, 1625)
P. Veronese: Nanebovstúpenie Panny (1558)

G. van Honthorst: Hudobníci na balkóne (17.st.)

G. B. Tiepolo: Oslávenie sv. Dominika (stropná freska, 18.st.)

G.-B. Tiepolo: Belleforon na Pegasovi (stropná freska, 18.st.)

L. Freud: Obraz s dvoma deťmi. Autoportrét (1965)

žabica - *stavebný kameň, druh riečneho okruhliaku*

žabó - z franc. jabó; *čipka pod krkom; fiží* je dnes frekventovanejší termín, ak ide o ženskú módu 19.st.; pozri *móda: barok*

Žabota Ivan - (†1939); slovenský maliar slovinského pôvodu; nadviazal na klasicizujúci štýl; tvorca salónnych portrétov a romantických figurálnych kompozícií; tiež námety z roľníckeho života; pozri *slovenskí maliari*

http://www.webumenia.sk/dielo/SVK:SNG.O_387 (prehľad diel)

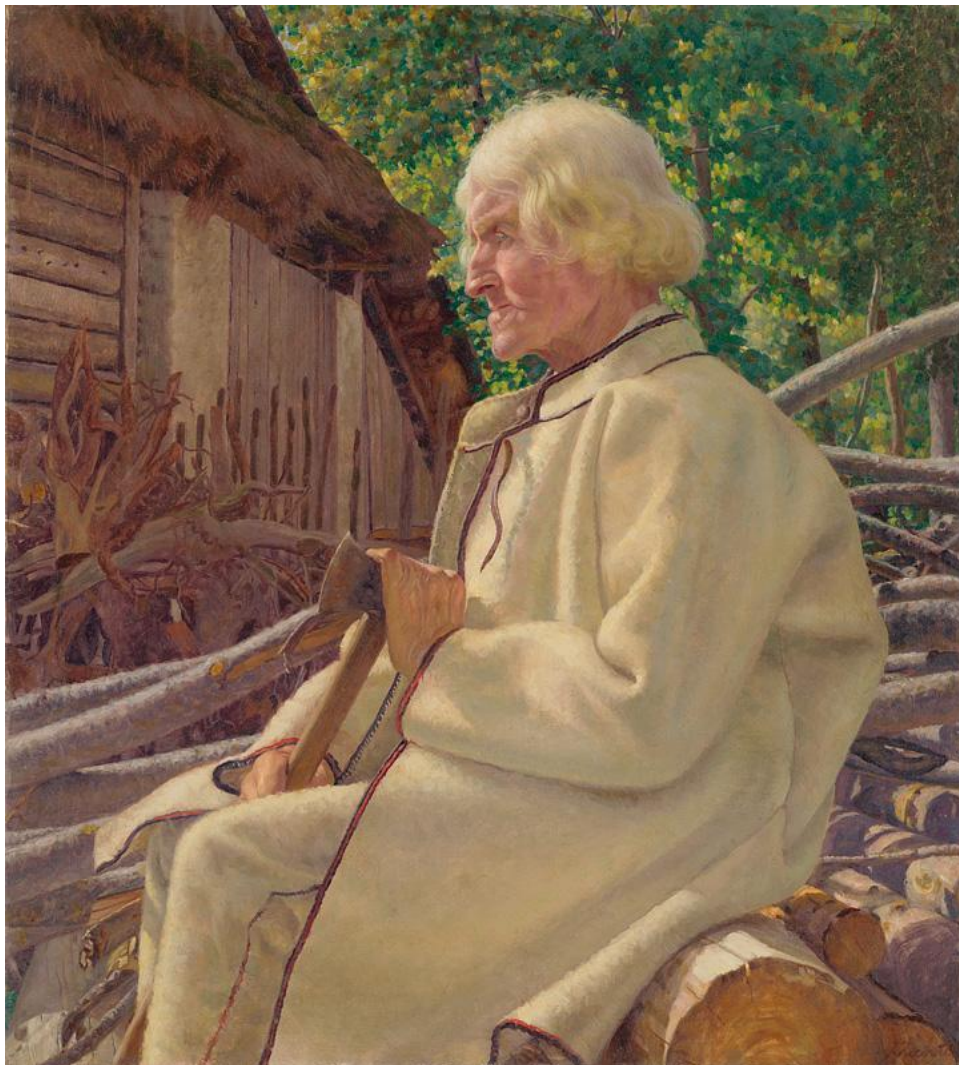
<https://www.google.sk/search?q=%C5%BDabota+Ivan&espv=2&biw=1852&bih=951&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwiR8vOuw77LAhUBMJoKHUU9BMsQsAQIOw>

I. Žabota: Dievča v kroji (1914)

I. Žabota: Kosci (1910)

I. Žabota: Portrét starca (1920)

I. Žabota: Modrokamenský zámok (1925)

žakár - pomenovanie podľa vynálezcu Jacquarda;

1. zložitá *väzba* alebo vzor
2. tkáčsky stav na *tkanie* veľkých vzorov

http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%BDak%C3%A1rov%C3%A9_vzorov%C3%A1n%C3%AD_te_xtil%C3%AD

http://en.wikipedia.org/wiki/Jacquard_weaving

Jacquardov ručný tkáčsky stav

Dierkovacie karty Jacquardovho ručného tkáčskeho stavu so závesom so žakárovým vzorom (vľavo)

Tkanie na Jacquardovom tkáčskom stave

Zhotovovanie žakárových kariet

žakárový vzor - vzor zložitej väzby, založený na pravouhlom krížení osnovy a útku, užívaný pre *tapisériu tkanú*; pozri *brokát*

W. Morris: Návrh žakarového vzoru
Detail žakarového vzoru

žaket - angl. morning dress – „rané šaty“; pánsky denný spoločenský odev z rokov 1870-1890, pozostávajúci z voľného tmavého *kabáta*, čiernosivých pásikavých *nohavíc* a *vesty*; nevyhnutným doplnkom sú traky, zvyčajne s koženými pútkami, ktoré sa pripínajú ku gombíkom na nohaviciach; vhodnou obuvou sú čierne poltopánky s uzavretým šnurovaním alebo podobne konštruované čierne členkové topánky; k žaketu sa nosí *cylinder*, buď čierny alebo sivý; ďalšími klasickými doplnky sú šedé semišové alebo bledo žlté jelenicovej rukavice, ľanová alebo hodvábná vreckovka do vrečka kabáta, kvetina do klopky a palička; v súčasnosti sa nosí iba na najslávnostnejšie denné príležitosti, ako sú veľké svadby (najmä šľachtické a kráľovské), vrcholné diplomatické ceremónie alebo dostihy Royal Ascot v Anglicku; pozri *móda*, *spoločenský odev*

<http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%BDaket>

https://en.wikipedia.org/wiki/Formal_wear

https://en.wikipedia.org/wiki/Morning_dress

Žaket z r. 1901 (módna ilustrácia)

žalmy - jednoduché, krátke a sugestívne náboženské piesne a prosby, ktoré tvoria *žaltár*; sú obsiahnuté v *Starom zákone*; pôvodne išlo o hebrejské lyrické diela z obdobia 10.-2.st.pr.Kr. (v iných prameňoch sa uvádza 6.-2.st.pr.Kr.); neskôršie sa žalmy stali súčasťou *kresťanského kultu*; v stredoveku boli mimoriadne populárnymi modlitbami, boli čítané vo svetskom i cirkevnom prostredí, recitované po celý deň, boli dokonca použité pre výučbu detí *čítaniu a písaniu*; od *renesancie* zhudobňované v podobe *moneta*, v dobe novšej dobe v podobe *oratória*; striedavý spev žalmov sa nazýva *antifóna*; pozri *liturgický spev*; *pätnásť „stupňov chrámu“*; *antifóna*, *Miserere*, *Magnificat*; *Biela sobota*

Žalmy (biblia) - Kniha žalmov alebo Žalmy patrí medzi poučné knihy *Starého zákona* (kethubím/ketubím - Spisy); v slovenčine sa používa aj názov *Žaltár* (la. Psalterium, čo má pôvod v gréckom „psalmós“); Kniha žalmov nemala pôvodne spoločné označenie; až po *babylonskom zajatí* (6.st.pr.Kr.) sa uvádza názov zozbieraných žalmov pod menom „séfer tehillím“ – kniha chvál, alebo len „tehillím“; je to 150 náboženských piesní izraelského národa (151.žalm, v ktorom *Dávid*

ospevuje svoju mladosť a víťazstvo nad *Goliášom*, sa pokladá za *apokryfný*); žalmy boli pôvodne napísané v hebrejčine a ich autorstvo sa pripisuje kráľovi Dávidovi (súčasná veda ich pripisuje inému autorovi) a iným svätopiscom; podľa viery všetkých náboženských spoločností vlastníacich Bibliu, žalmy boli napísané z vnuknutia *Ducha Svätého*; preto sa od pradávna používajú pri posvätnnej bohoslužbe; prednes týchto žalmov bol sprevádzaný hrou na *psalterium*; prednes žalmov bol sprevádzaný hrou na psalterion; v stredoveku boli žaltáre opisované a bohato *iluminované*; v ilumináciách sa objavuje predovšetkým kráľ *Dávid* hrajúci na harfu; pozri *bohoslužobné knihy, Codex aureus zo St. Gallen/tzv. Zlatý žaltár*; ďalej pozri „malý pútnický žaltár“ spomínaný pod heslom *Uvedenie Márie do chrámu*

https://sk.wikipedia.org/wiki/Kniha_%C5%BEalmov

J. de Bray: Dávid hrá na harfu (1670)

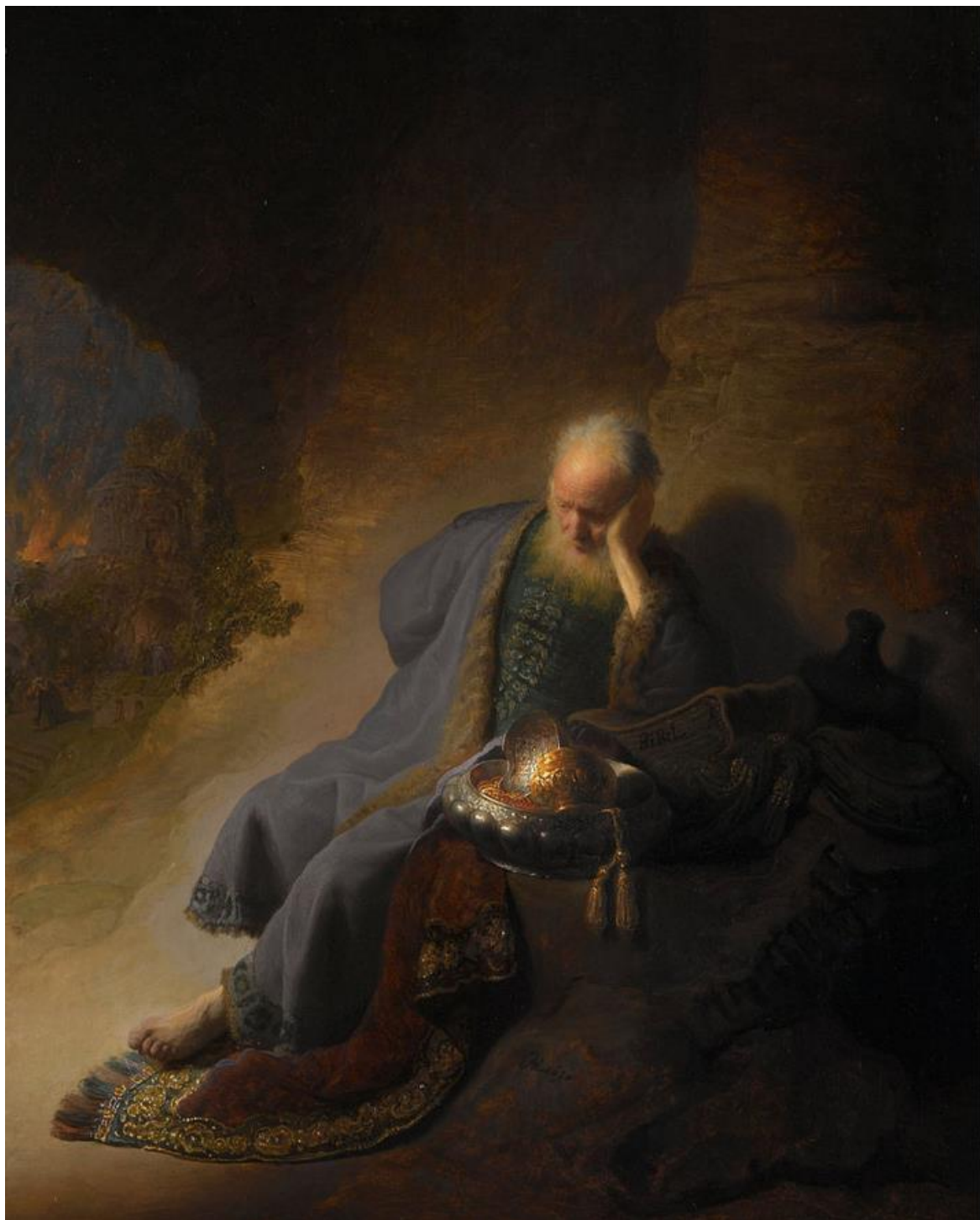

J. Schnorr von Carolsfeld: Král David spievajúci žalmy za sprievodu harfy (1883)

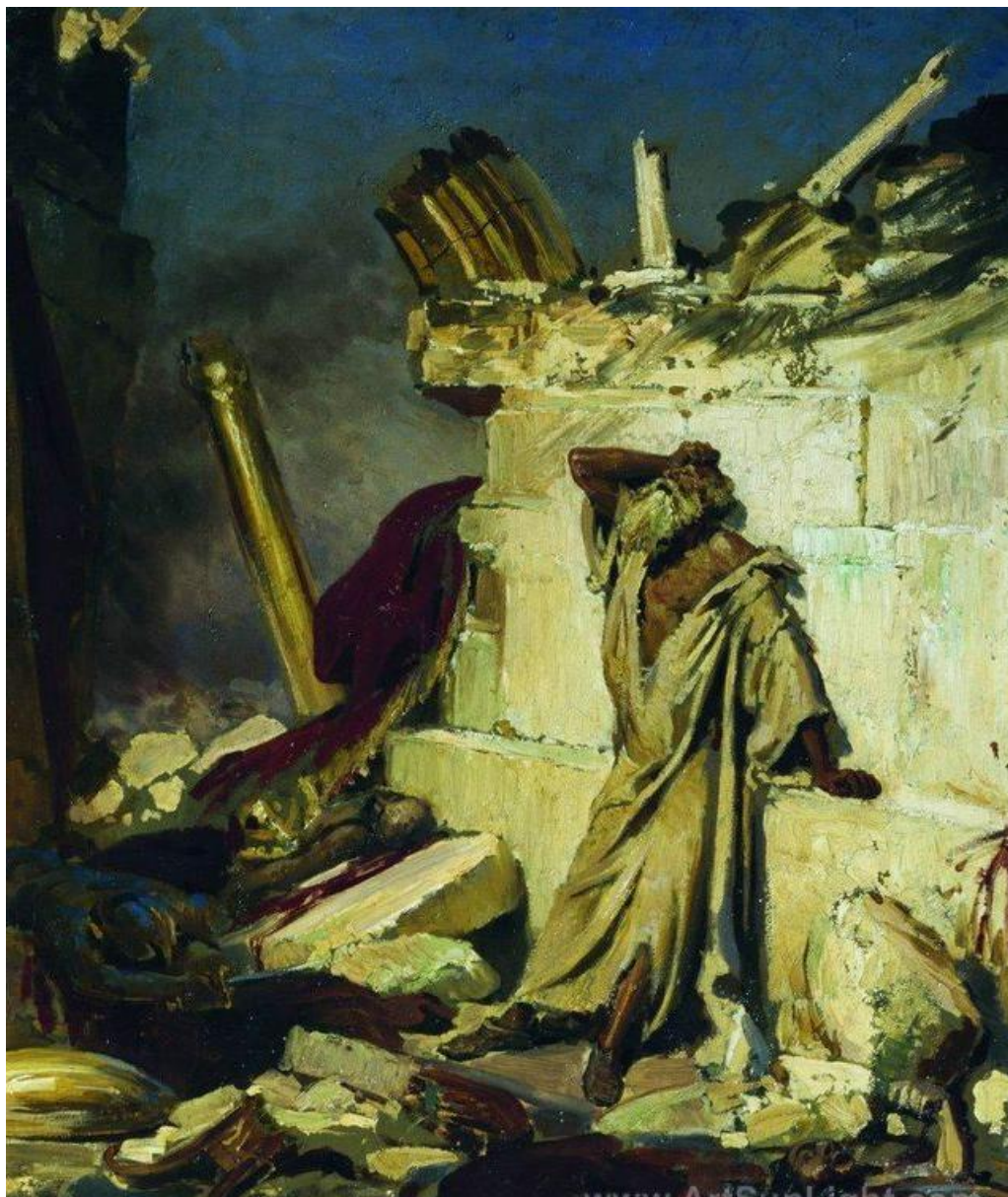
žalospevy - pozri *nénie, jeremiáda*

Žalospevy (biblia) - hebr. תְּהִימָה – „kde si“; tiež Kniha Nárek, Nárek, Plač/Nárek proroka Jeremiáša, Plač Jeremiáša, Kniha nárekov; je kniha *Starého zákona*; zbierka poetických nárekov nad zničením Jeruzalema; v *hebrejskej Biblii* sa objaví v Ketuvim vedľa *Piesne piesní, Kniha Rút, Kazateľ* a *Knihy Ester*, aj keď neexistuje žiadny pevný poriadok; spis sa pripisuje prorokovi Jeremiášovi a nachádza v Biblii medzi knihami *veľkých prorokov*; bola napísaná po spustošení Jeruzalema; spis sa delí na päť žalospevov; niektoré sú zostavené podľa poradia písmen hebrejskej abecedy; pozri *biblia*

https://en.wikipedia.org/wiki/Book_of_Lamentations

Rembrandt: Jeremiáš narieka nad stratou Jeruzalema (1630)

I. Repin: Nárek proroka Jeremiáša na troskách Jeruzalema (1870)

G. Doré: Smútok nad zničením Jeruzalemu (drevoryt, 1866)

M. Chagall: Prorok Jeremiáš (1968)